

OSNOVNE INFORMACIJE O ISTRAŽIVANJU I METODOLOGIJI

Osnovni cilj ove studije bio je istražiti koji su stavovi punoljetnih hrvatskih građana i građanki prema migracijama, strancima i odabranim kategorijama manjinskih društvenih skupina u hrvatskome društvu te utvrditi jesu li se u longitudinalnoj perspektivi i u kojoj mjeri ovi stavovi promijenili u odnosu na [2013.](#) i [2017.](#) godinu, kada su provedena istovjetna istraživanja. Naručitelj i izdavač istraživanja je Centar za mirovne studije, a autori Drago Župarić-Iljić (Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) i Sara Lalić (Centar za mirovne studije), a provela ga je tijekom kolovoza 2024. godine agencija Ipsos d.o.o. Istraživanje je provedeno na nacionalno reprezentativnom uzorku od 978 odraslih građana Hrvatske, a tip uzorka bio je dvoetafni stratificirani slučajni. Način prikupljanja podataka bio je terenska anketa rađena u kućanstvu kod ispitanika, „licem u lice“, u sklopu Ipsosova istraživanja Omnibus.

GLAVNI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

1. Važnost nacionalne i vjerske samoidentifikacije

Važnost nacionalne i vjerske samoidentifikacije nešto je niža od 2017. godine, a gotovo je identična onoj iz 2013. godine. Što se tiče nacije, 67% ispitanika izjavilo je da im je izuzetno važna pripadnost naciji; 63% ispitanika slaže se s tvrdnjom „Osjećaj nacionalne pripadnosti čini me cjelovitom osobom“, dok se više od polovice ispitanika (53%) osjeća osobno napadnutim kada netko tko nije pripadnik njihove nacije kritizira pripadnike njihove nacije. U pogledu vjere, 58% ispitanika navodi da se nastoji pridržavati načela vjere u svakodnevnom životu, a tek nešto manje, odnosno 57%, navodi da im je osobno vjera izuzetno važna. No samo 30% ispitanika navelo je da redovito odlazi na bogoslužja.

2. Posljedice useljavanja i doživljaj prijetnje

U odnosu na 2013. i 2017., generalno je porastao udio građana koji doživljavaju useljavanje stranaca u Hrvatsku kao prijetnju i izražavaju strahove u tri područja: osobna sigurnost, kulturni identitet i politička lojalnost. Najviše se ispitanika (56%) slaže s tvrdnjom „Bojim se da će u slučaju rata ili napetosti strani doseljenici biti lojalni zemljama iz kojih potječu, a ne Hrvatskoj“ i s tvrdnjom „Sumnjam da će stranim doseljenicima interes naše zemlje biti na prvom mjestu“ (54%). U odnosu na 2017. godinu porastao strah da će stranci oduzimati posao ljudima koji oduvijek tu žive (s tom se tvrdnjom slaže 48% ispitanika), iako strani radnici u Hrvatsku upravo dolaze da bi popunili radna mjesta koja su deficitarna. 42% ispitanika se slaže s tvrdnjom „S porastom useljavanja stranaca bojim se da će se naš život promijeniti nagore“, kao i s tvrdnjom „Bojim se da će naša vlastita kultura nestati s porastom useljavanja stranaca“. S tvrdnjom dodanom 2024. godine „Brine me da će strani doseljenici u narednim desetljećima postati većinsko stanovništvo u našoj zemlji“ se slaže gotovo polovina ispitanika, odnosno njih 47%.

3. Stavovi prema različitim kategorijama stranaca s obzirom na motive dolaska

Istraživanje je nastojalo utvrditi prema kojim su motivima ulaska stranaca u Hrvatsku građani otvoreni i u kojoj mjeri, a u odnosu na prethodna dva ciklusa istraživanja dodane su nove kategorije motiva dolaska u Hrvatsku, zbog čega nije moguće u odnosu na sve kategorije utvrditi promjene u odnosu na prethodne cikluse. Građani se u najvećem postotku (81%) slažu da bi Hrvatska trebala biti otvorena za turiste, povratnike iz dijaspore (71%) i osobe koje dolaze radi obrazovanja (69%, bez značajne razlike u odnosu na prethodni ciklus istraživanja iz 2017. godine). Podrška dolasku tzv. ekonomskih migranata iz siromašnijih zemalja tj. osoba koje useljavaju u Hrvatsku radi zaposlenja (čiji dolazak podržava 42% ispitanika) nešto je veća nego 2017. godine. Podrška za dolazak tražitelja azila, odnosno izbjeglica iz različitih zemalja koje traže zaštitu od Hrvatske, prosječno je nešto manja, pa njihov dolazak sada podržava 34% ispitanika, a ne podržava 27%.

4. Stavovi prema određenim nacijama, rasijaliziranim skupinama i manjinama

Kao i 2013. i 2017. godine, ispitivali smo konkretne negativne stavove prema određenim nacionalnim, vjerskim i političkim skupinama. U odnosu na 2017. godinu, kod obje mjerene dimenzije (prijetnja za sigurnost i imovinu građana, te prijetnju zbog neprilagođavanje većinskoj kulturi) uočen je porast straha, odnosno osjećaja ugroze vezanog uz sve skupine koje smo ispitivali u svim trima ciklusima, osim u vezi sa Srbima iz Hrvatske, gdje se bilježi pad straha od 2013. do 2017. godinu, a potom stagnacija 2024. godine. Osim rasta udjela građana koji smatraju da pojedine skupine predstavljaju opasnost, promijenio se i redoslijed percipirane opasnosti od strane navedenih skupina. Sada najveći udio ispitanika ima negativne stavove prema Arapima i muslimanima, a udio negativnih stavova prema tražiteljima azila pao je s prve pozicije 2017. godine na treću. Od novih skupina najlošije su pozicionirani Palestinci, a najbolje Ukrajinci, spram kojih građani osjećaju najmanje straha.

Također, zamjetno je da veći udio ispitanika smatra da postoji zapravo indirektna ugroza od neprilagođavanja većinskoj kulturi, u odnosu na udio ispitanika koji smatra da ove razne skupine predstavljaju direktnu ugrozu za sigurnost građana RH i njihove imovine. Važno je napomenuti da u odnosu na sve skupine i u objema ispitivanim dimenzijama najmanje polovina građana smatra da ugroza ne postoji.

5. Stavovi o postupanju prema različitim kategorijama stranaca

Među ponuđenih 16 tvrdnji, najveće slaganje ispitanici izražavaju s tvrdnjama da država mora kazniti poslodavce koji iskorištavaju radnike na tržištu rada (74% ispitanika) i stanodavce koji stranim radnicima pružaju nedostojne uvjete stanovanja (68% ispitanika), što su novoispitani stavovi.

60% ispitanika smatra da bi Vlada trebala osigurati načine za siguran i zakonit dolazak izbjeglica u RH, dok 54% ispitanika smatra da RH ne smije od EU preuzeti teret otvaranjem novih prihvatnih centara na svojim granicama.

Tvrdnje u odnosu na koje je zabilježena razlika u smjeru većeg slaganja u odnosu na prošli krug istraživanja 2017 godine su: „Zakonski treba kazniti svakoga tko pomogne nezakonitom migrantu (s time se slaže 57% ispitanika), „Trebalo bi u potpunosti zatvoriti granice za izbjeglice“ (s time se slaže 39% ispitanika) te „Zidom ili žicom bi trebalo onemogućiti ulazak izbjeglicama“ (s ovom se slaže 30% ispitanika).

Da bi Hrvatska trebala poslati vojsku na granice kako bi odvrćala osobe u nezakonitom prelasku granice se slaže 44% ispitanika, a čak 38% ispitanika smatra da je opravdano da hrvatska policija koristi nasilje da udalji tzv. „nezakonite migrante“ što dalje od hrvatskog teritorija.

6. Stavovi o pristupu stranih doseljenika pojedinim pravima

U odnosu na 2013. i 2017. godinu može se uočiti pad podrške pojedinim pravima stranih doseljenika, iako je i dalje više onih građana koji smatraju da doseljenici imaju pravo na spektar različitih prava. Najveću podršku ispitanika imaju pravo na zaštitu od diskriminacije (58% ispitanika), jednak položaj pred hrvatskim pravosuđem (59%) te pravo na jednaku plaću za jednak posao kao i građani RH (56%). Podrška tim pravima ujedno je ostala na sličnoj razini kao i 2017. godine.

U odnosu na prethodna dva kruga provedbe ovog istraživanja 2013. i 2017. godine, prosječna ocjena podrške pojedinim pravima značajno je niža kod prava na obrazovanje (47% ispitanika se slaže), prava na očuvanje svoje kulture (46% ispitanika) te prava na besplatno učenje hrvatskog jezika (52% ispitanika). Također je niža i podrška za pravo na korištenje vlastitog jezika (40%), pravo na spajanje obitelji te pravo na slobodu govora i javnog nastupa (34% ispitanika). Nadalje, 40% ispitanika smatra da bi strani doseljenici trebali imati jednaka prava na zapošljavanje poput onog što imaju i državljani RH, a isti postotak ispitanika slaže se i s pravom na korištenje vlastitog jezika.

Najmanje građana, samo 19%, uglavnom se ili u potpunosti slaže da strani doseljenici trebaju imati pravo glasa.

7. Stavovi o ekonomskom utjecaju doseljenika i interakciji sa stranim radnicima

Oko 59% ispitanika smatra da strani radnici snižavaju cijenu rada domaćih radnika, a više od polovice (55%) smatra da nam strani radnici trebaju za poslove za koje domaći radnici nisu zainteresirani. Istovremeno je relativno nizak udio (13%) onih koji se ne slažu s tvrdnjom da strani radnici snižavaju cijenu rada za domaće radnike.

Glede osjećaja vezano za interakciju sa stranim radnicima u Hrvatskoj, nešto manje od polovine ispitanika (46%) navodi da im nije drago kada moraju naručiti piće na engleskom jeziku u kafiću u kojem poslužuju strani radnici, dok se s tvrdnjom kako im nije ugodno kada ih vozi taksist stranog podrijetla slaže trećina (33%) ispitanika. 30% ispitanika se slaže da među domaćim stanovništvom postoji neprijateljstvo prema ljudima druge boje kože, a njih 25% ne slaže se s tom tvrdnjom.

8. Stavovi prema Romima

Rašireno je mišljenje da Romi zlorabe sustav socijalne pomoći, s tom tvrdnjom se slaže 62% ispitanika, a njih 8% se ne slaže s tom tvrdnjom. Kad je riječ o tvrdnji da je u školama u kojima ima romske djece kvaliteta obrazovanja lošija, ispitanici su tu ipak podijeljeni, s blagom prevagom neslaganja (29%) u odnosu na slaganje s tom tvrdnjom (25%).

9. Stavovi o kulturnoj različitosti i prilagodbi

Stavovi građana Hrvatske prema ovim pitanjima u proteklih sedam godina značajno su se promijenili, tj. ispitanici manje podržavaju neke aspekte javnih politika temeljenih na načelima multikulturalizma i/ili interkulturalizma. Samo kod tvrdnje „U redu je da stranci koji su se doselili u našu zemlju ostanu vezani uz svoju kulturu i korijene“ nije došlo do značajne promjene u stavovima te je to i dalje tvrdnja s kojom se slaže najviše ispitanika, ukupno njih 45%. 26% ispitanika smatra da je ugodno imati priliku živjeti u sredini u kojoj žive ljudi različitih vjera, nacija i porijekla, a 23% ispitanika uglavnom se ili u potpunosti slaže s tvrdnjom da stranci koji se doseljavaju u Hrvatsku obogaćuju našu kulturu, što je isti, relativno malen postotak ispitanika kao i onih koji navode da podržavaju doseljavanje stranaca u Hrvatsku.

10. Stavovi o integraciji i kulturi stranaca u Hrvatskoj

Najveće je slaganje (58%) s novom tvrdnjom da bi strani doseljenici trebali zadržati svoju izvornu kulturu, ali i usvojiti hrvatsku kulturu. Najmanje je slaganje s također novom tvrdnjom da bi strani doseljenici trebali zadržati svoju izvornu kulturu, ali ne bi trebali usvojiti hrvatsku kulturu (16%).

U istraživanju 2024. može se uočiti prisutnost podrške integracijskom pristupu u pogledu zadržavanja vlastite kulture, ali usvajanja i prihvaćanja hrvatske kulture. Značajno veći broj građana smatra da strani doseljenici trebaju prihvatiti hrvatsku kulturu kao svoju vlastitu da bi bili prihvaćeni članovi društva (s ovom se tvrdnjom slaže 47% ispitanika) te da ne bi smjeli javno pokazivati vjerske i kulturne običaje (s ovom se tvrdnjom slaže četvrtina ispitanika). U odnosu na rezultate iz 2013. i 2017. godine dodatno je palo slaganje s tvrdnjom da su etnički miješana područja neprocjenjiva vrijednost hrvatskog društva, s čime se sada slaže 25% ispitanika. Da međusobno druženje pripadnika različitih nacija obogaćuje građane, smatra malo više od trećine, odnosno 36% ispitanika.